

JORNADES MUNICIPALISTES

Recursos municipals escassos i crisi sanitària i social: Un debat inajornable

Taller: Segregació, gentrificació i metropolitització. Interrelació i conseqüències.

Toni López-Gay – Barcelona, 28 d'octubre

Podem considerar la segregació urbana com aquell procés que separa a diferents grups de població en funció de les seves característiques, sovint socioeconòmiques i d'origen. Al taller hem constatat la importància de les polítiques públiques per reduir la segregació i les desigualtats en l'espai urbà.

Com es manifesta la segregació a les nostres metròpolis?

Sabem que un cop superat el darrer episodi intens de suburbanització, als 80, 90 i començaments dels 2000 ens trobem en una nova fase on els límits territorials de la ciutat de ciutats, de la regió metropolitana, ja s'han conegut. Ni la demanda endògena d'habitatge (la generada per la pròpia estructura de la població) ni la demanda exògena (lligada als fluxos migratoris) generarà una creació neta elevada de llars i per tant, la demanda de noves unitats d'habitatge estarà molt lluny dels nivells assolits abans de la crisi econòmica de 2008. En aquest nou context, científics i institucions públiques hem de parar molta atenció a com es mouen les peces d'aquest puzzle urbà, és a dir les persones. La literatura internacional ens subratlla que a les grans metròpolis occidentals s'observa no tan sols una perpetuació en el territori de les diferències socioeconòmiques del passat, sinó també una accentuació, de forma que l'interior de les metròpolis estan cada vegada més polaritzades socioeconòmicament.

Sabem també que les nostres ciutats presenten uns elevats nivells de segregació en el context europeu. Coneixem espais que delimiten grups de població amb unes diferències molt fortes, com ara al sector de Diagonal Mar-Besòs-Maresme a Barcelona, els barris de Rocafonda i els Molins a Mataró, o la frontera de la Gran Via a Sabadell, per citar només alguns exemples que trobem a algunes de les ciutats més poblades de la Regió Metropolitana de Barcelona.

Els grans vectors de la segregació a casa nostra són els ingressos, molt lligats, alhora, amb l'origen de la població. I alerta, la població que acostuma a mostrar uns nivells més alts de segregació són les classes més benestants! El paper de l'habitatge és clau. I en aquest sentit és important subratllar el profund canvi que estem experimentant en el règim de tinença.

Un canvi liderat pels grups més vulnerables, és a dir, la població adulta-jove, sobretot la població nascuda a l'estranger.

La gentrificació és una forma peculiar de segregació. Per què? Perquè en la forta competició per viure a determinats espais de la ciutat ja construïda, es produeix un desplaçament de la població amb menys recursos i per tant una substitució de la mateixa a favor de les classes més benestants, un procés molt associat a la pròpia transformació urbana del barri, del seu comerç, del seu espai públic.

A casa nostra, aquests processos s'han expandit amb intensitat durant la darrera dècada i aquesta tendència ha tingut uns clars efectes metropolitans, visualitzats sobretot en l'augment del preu de l'habitatge. Són molts els ajuntaments que ens parlen d'un efecte dominó, de forma que la població expulsada d'un determinat espai central trasllada el seu domicili a una altra situada en un àmbit no tan central, un sector on també es produeix una tensió del seu mercat d'habitatge... aquest procés s'aniria reproduint, expulsant a espais més perifèrics amb pitjor accés a tot tipus de servei a la població amb menys recursos.

Tot apunta a que el futur a curt i mitjà termini estarà marcat per la pandèmia de la COVID-19. En aquest sentit, de moment, tenim moltes preguntes, algunes evidències i poques respostes. Al taller hem constatat que hem arribat a l'inici de la pandèmia amb moltes tasques pendents i amb un gruix de població molt vulnerable. La crisi de l'habitatge, amb uns nivells de desnonaments molt elevats, eren una mostra. Que la redistribució econòmica entre els diferents grups socials era insuficient per reduir les bosses de pobresa, era una altra. Segons les dades de l'INE de 2017, en algunes seccions censals de la metròpoli barcelonina, la població sota el llindar de la pobresa (per sota del 60% de la mediana espanyola) se situava al voltant del 50%.

La crisi, doncs, accentuaria la situació de privació d'un gruix de la població. Els serveis socials ratifiquen aquesta tendència. I ens parlen d'una situació molt preocupant i d'una població invisible, que no arriba a sortir a les dades i que pateix situacions extremes de vulnerabilitat. Per exemple, la gran dificultat per optar a habitatges de la mesa d'emergència per part de la població que ha hagut de marxar d'habitacions rellogades.

La crisi laboral lligada a la pandèmia està afectant especialment a la població més vulnerable. Les dades ho constaten. Per exemple, aquella dedicada a la restauració, a l'hostaleria, al turisme. Una part d'aquesta població resistia als processos de gentrificació en alguns barris que s'han transformat en els darrers anys. Ho ha fet, en general, destinant cada vegada més ingressos al pagament de les despeses en habitatge. En el nou context, aquesta població pot veure com augmenta el risc a ser desplaçada d'aquests àmbits.

No obstant, també s'admet la hipòtesi d'un relaxament del mercat de l'habitatge i un decreixement dels preus com a conseqüència de diferents factors. Per un costat, és probable que la població hagi vist minvats els seus ingressos. Per l'altre, l'oferta d'habitatges sembla haver crescut pel traspàs d'una part dels habitatges d'ús turístic (tot i que una part acaba al mercat d'estades curtes), un fet que beneficiaria als barris que més fortament han experimentat processos de gentrificació turística. La demanda, amb menys turistes i població especialment transitòria, com estudiants universitaris i de post-grau, també afavoreix un relaxament de la situació. Queda el gran dubte, però, de quins grups socials, si n'hi hauran, veuran minvar l'esforç per pagar les despeses de l'habitatge. Al taller hem subratllat també la importància de seguir les passes dels grans fons

internacionals d'inversió, que poden aprofitar aquest relaxament del mercat per adquirir grans bosses d'habitatge a la qual treure un gran profit en el futur.

Finalment, tenim sobre la taula el fenomen de la marxa dels municipis més densos i del seu impacte sobre la segregació metropolitana. Hem emfatitzat sobre la possible bretxa de classe que aquest comportament podria tenir. Per una banda, aquella població que viu en els pisos més petits i en pitjors condicions de les zones més denses són els que menys recursos tenen per afrontar canvis de domicili cap a habitatges més grans, en millors condicions i en entorns menys denses. Per l'altra banda, l'accés al teletreball, que seria el nou fenomen que potenciarà el canvi d'habitatge a zones més denses, no és ni de bon tros homogeni entre les diferents classes socials, sinó que es concentra sobretot entre les classes més benestants. La duració de la pandèmia, quelcom força incert a hores d'ara, podria acabar de definir si aquest tipus de moviment serà suficientment massiu com per alterar la distribució de la població al territori urbà, o si es quedarà en molts casos en un comportament poc general, amb un fort caràcter pendular.

Toni López-Gay

Barcelona, 28 d'octubre